

प्रज्ञा

वर्ष पहिले | अंक पहिला | महिना : ऑक्टोबर 2024

डॉ. आंबेडकर कला व वाणिज्य
महाविद्यालय येरवडा, पुणे चे वार्तापत्र

अध्यक्ष : श्री. आनंदराज आंबेडकर | उपाध्यक्ष : डॉ. दत्ता देशकर | सचिव : श्री. संजीव बोधनकर | प्राचार्य : डॉ. गौतम बनसोडे | संपादक : प्रा. सचिन गुळीग
संपादक मंडळ : डॉ. अनिल घोलप, प्रा. सुवर्णा कांबळे | विद्यार्थी प्रतिनिधी : पल्लवी कांबळे, आशिष रोकडे

डॉ. आंबेडकर महाविद्यालयाला नॅकची 'बी प्लस' श्रेणी

पुणे, दि. 10 सप्टेंबर :

पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीच्या येरवडा येथील डॉ. आंबेडकर कला व वाणिज्य महाविद्यालयाला राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि प्रमाणन परिषदेने (नॅक) शैक्षणिक मूल्यांकनात बी प्लस श्रेणी प्रदान केली आहे. यामुळे महाविद्यालयाच्या नावलौकीकात आणखीच विशेष महत्वाची भर पडली आहे.

नॅकच्या मूल्यांकन समितीने 9 व 10 सप्टेंबरला महाविद्यालयाला भेट देवून पाहणी व तपासणी केली होती. महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ. गौतम बनसोडे, आयक्युएससी समन्वयक प्रा.डॉ. रुपेश थोपटे यांच्या नेतृत्वाखाली महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी यांच्या भरीव योगदान व कामगिरीमुळे नॅक मूल्यांकनाच्या तिसरी फेरीमध्ये (थर्ड सायकल) बी प्लस श्रेणी प्राप्त झाली आहे.

पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष आनंदराज आंबेडकर, सचिव संजीव बोधनकर, उपाध्यक्ष डॉ. डी.जी. देशकर, माजी प्राचार्य डॉ. सोमनाथ नजन, डॉ. नितीन बिरमल, डॉ. मनोज पांडकर हे महाविद्यालयाला मार्गदर्शन करत आहेत.

संपादकीय

सन्नेह नमस्कार,

“प्रज्ञा” हे मासिक, आपल्या महाविद्यालयाचे मुख्य वार्तापत्र / मुखपत्र याचा पहिला अंक आपल्या हाती सोपवत असताना संपादकीय मंडळाला अतिशय आनंद होत आहे. ज्यांना श्रेष्ठ विचारांची साथ असते तो मनुष्य एकटा कधीच नसतो आणि असे वाचनीय विचार आपल्याला या मासिकातून मिळणार आहेत. हे मासिक आपल्याशी मित्रवत व्यवहार करणार आहे.

प्रज्ञा मासिक तुमच्याशी संवाद साधताना म्हणते माझा जन्म इथे लिहिणाऱ्या लेखकाच्या विचारातून आणि भावनातून झाला आहे. त्यांच्या मनातील विचार माझ्या माध्यमातून व्यक्त होत आहेत. जे वाचकांना उपयुक्त ठरणार आहेत. जे वाचतात त्यांच्यापर्यंत जीवोपयोगी विचार पोहचवत असताना मी स्वतःला कृतज्ञ समजतो.

वाचकवर्ग हो माझे मित्र बना.

याचा उद्देश महाविद्यालयातील महत्वाचे कार्यक्रम, दिनक्रम, नवीन उपक्रम, विद्यार्थी

हिताच्या योजना, शैक्षणिक माहिती, साजरे केलेले दिवस, इत्यादी उपयुक्त सविस्तर माहिती प्रत्येक महिन्याच्या मासिकात उपलब्ध करून देण्यास आम्ही कटीबद्ध आहोत. व तुम्ही (वाचक) आणि महाविद्यालय यातील महत्वाचा दुवा म्हणून हे मासिक आपण सुरू केले आहे.

या मासिकामध्ये माहिती देताना महिन्यातील महत्वाच्या बातम्या, राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय घडामोडी वाचक वर्गाचे हित लक्षात घेऊन माहिती अगदी सोप्या पद्धतीने देण्याचा पुरेपूर प्रयत्न करणार आहोत.

विद्यार्थी हित म्हणून आयुष्याच्या कोणत्या टप्प्यांवर काय अर्थार्थ करीअर मार्गदर्शन सोबतच समाजात चांगला माणूस बनण्यासाठी यातील काही लेख महत्वाची भूमिका बजावणार आहेत.

संपादक : संचिन गुळीग

सहाय्यक प्राध्यापक, इतिहास विभाग

संपर्क : 95451000535

नवीन शैक्षणिक धोरण

इस्त्रोचे प्रमुख के. कस्तुरीरंगन यांच्या नेतृत्वाखालील तज्ञांच्या समितीने भारतातील प्रत्येकाला उत्तम शिक्षण देऊन आपल्या देशाचे शैक्षणिक कायापालट करण्यास मदत करणारी जी शिक्षण प्रणाली विविध आव्हाने आणि बदलासह अस्तिवात आणली ती नवीन शैक्षणिक धोरण म्हणून ओळखली जाते. भारताला ‘जागतिक ज्ञान महासत्ता’ म्हणून पुढे आणणे हे तिचे प्रमुख ध्येय आहे. नवीन शैक्षणिक धोरणात शाळा ते महाविद्यालयीन नोकरीभरती पर्यंतच्या बाबींचा समावेश आहे. ब्रिटीश काळात भारताच्या शिक्षण प्रणालीवर लॉर्ड मेकॉले यांचा प्रभाव होता. स्वातंत्र्यानंतरही तो कायम राहिला. स्वातंत्र्योत्तर काळात भारतीय शिक्षण व्यवस्था ही अनेक बदलासह नवीन शैक्षणिक धोरणातील बदलापर्यंत येऊन पोहचली आहे. नरेंद्र मोदी सरकारने २०२० साली नवीन शैक्षणिक धोरण कायद्याला मंजुरी देत अंमलबजावणीला सुरुवात केली. परंतु शैक्षणिक बदल हा राज्यसूचीचा भाग आहे सांगत अनेक घटक राज्यांनी नवीन शैक्षणिक धोरणाच्या अंमलबजावणीस विरोध केला. कर्नाटक आणि तामिळनाडू या घटक राज्यांनी नवीन शैक्षणिक धोरण राज्यात लागू करण्यास नकार दिला. महाराष्ट्र सरकारने मात्र शाळापासून ते महाविद्यालयापर्यंतचे बदल लागू केले आहेत.

काय आहे नवीन शैक्षणिक धोरण?

नवीन शैक्षणिक धोरणातील सर्वात महत्वाचा बदल म्हणजे त्यांनी १०+०२ ही शैक्षणिक संरचना काढून टाकली. आपला पारंपारिक शैक्षणिक अभ्यासक्रम हा १०+०२ या शैक्षणिक प्रणालीचे अनुसरण करत. आता तो बदलून ५+३+३+४ अशा स्वरूपात बदलला आहे. या नवीन रचनेमध्ये प्राथमिक ते द्वितीय इयत्तेचा पहिला भाग, तिसरा ते पाचवी इयत्तेसाठी दुसरा भाग, सहाव्या ते आठव्या इयत्तेसाठी तिसरा भाग आणि नववी ते बारावी इयत्तेसाठी शेवटचा भाग समाविष्ट आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरण 2023 (NEP 2023) मधील ठळक मुद्दे/वैशिष्ट्ये

१. नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये शाळेचा कालावधी यात वाढ केली आहे. या धोरणानुसार ३ ते १८ वयोगटातील मुला-मुलींना शालेय शिक्षण हे सक्तीचे आणि अनिवार्य केले आहे. त्यानुसार ३ ते ६ या वयोगटातील मुलांना प्री-स्कूलिंग सुरू केले आहे.

२. नवीन शैक्षणिक धोरण मातृभाषेतून शिक्षण देण्यावर अधिक भर देते. कमीत कमी ०५ पर्यंत आणि शक्यतो ०८ इयत्तेपर्यंत मातृभाषेचा वापर करण्यास सुचविते. कमीत कमी तीन भाषा शिकण्यावर भर देत बहुभाषिक शिक्षणाचा अवलंब करते.

३. वैद्यकीय आणि कायद्याचे शिक्षण वगळता सर्व उच्च शिक्षणावर भारताच्या उच्च शिक्षण आयोगाचे नियंत्रण राहिल. आगामी १५ वर्षात महाविद्यालयांची संलग्नता कमी करत महाविद्यालयांना श्रेणीबद्ध स्वायत्तता प्रदान करणे ही उद्दिष्ट असेल.

४. नवीन शैक्षणिक धोरण हे कला, वाणिज्य आणि विज्ञान हा विद्याशाखामधील पारंपारिक भेद कमी करते आणि विद्यार्थ्यांना भिन्न शाखांमधील विषय निवडीचे स्वातंत्र्य बहाल करते. शिवाय व्यावसायिक शिक्षण हे सहाव्या इयत्तेपासून सुरू केले.

५. नवीन शैक्षणिक धोरण हे ऑनलाईन एज्युकेशन, डिजिटल एज्युकेशन यावर भर देतो. परंतु महाविद्यालयाच्या पातळीवर आणि ग्रामीण भागातील महाविद्यालयात पायाभूत सुविधांचा प्रचंड अभाव आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरणातील चुटी

१. विद्यार्थ्यांमध्ये ज्ञानलालसा निर्माण करण्याऐवजी स्पर्धात्मकता आणि परीक्षांवर प्रस्तुत धोरण भर देते. शैक्षणिक मोकळेपणा निर्माण होण्याऐवजी विद्यार्थ्यांवर अधिक दबाव निर्माण होतो.

२. नवीन शैक्षणिक धोरणाची अंमलबजावणी झाली परंतु ते राबवणाऱ्या शिक्षकांचे कोणतेही प्रशिक्षण झालेले नाही. शिक्षकांमध्ये प्रशिक्षणाचा अभाव पहायला मिळतो.

३. सदर धोरण शिक्षणाचा प्रमाणीकरणावर भर देते. परंतु प्रादेशिक विविधता आणि त्यानुसार विद्यार्थ्यांच्या असलेल्या गरजा याकडे मात्र ते दुर्लक्ष करते.

४. नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये अंमलबजावणीविषयीची कसलीही स्पष्टता किंवा योजना नाही. त्यामुळे प्रचंड गोंधळ आणि देशभरात असमान अंमलबजावणीचा धोका संभवत आहे.

- प्रा. शिवाजी मोटेगावकर
सहाय्यक प्राध्यापक, राज्यशास्त्र

स्त्रीवाद

त्यापेक्षा वेगळे बनवितो, इतकेच नाही तर त्या दोहोंमधील नाते बदलण्याचा प्रयत्न करतो."**

सिमॉन दि बोव्हॉर यांच्या मते, "स्त्रीवाद म्हणजे केवळ स्त्री हक्कांचे समर्थन नव्हे, तर स्त्रीची 'स्त्री' अशी ओळख करून देणे. स्त्री प्रशांप्रती आस्था निर्माण करणे."

डॉ. विद्युत भागवत यांच्या मते, "स्त्री-पुरुषांमधील सत्ता संबंधाची राजकीय जाणीव म्हणजे स्त्रीवाद. हा पर्यायी जीवन शोधण्याचा लढा आहे. स्त्रीवाद म्हणजे स्त्रीमुक्तीवाद नाही. 'स्त्रीमुक्ती'मध्ये स्त्रीला कोणीतरी जखडलेलं, गुलाम केलेलं आहे हे गभितार्थाने येतं. स्त्रीवादात त्यासह आणखी काही आहे."

विद्या बाळ यांच्या मते, "स्त्रीमुक्ती म्हणजे स्त्रीवर ती केवळ बाई आहे म्हणून लादलेल्या बंधनापासून मुक्ती. बाईपासून माणूसपणापर्यंत तिचा प्रवास व्हावा यासाठीची संधी. स्त्री जवळ एका बाईपणापलीकडे, त्या जैविक वस्तुस्थिती पलीकडे, जे काही सामर्थ्य आहे त्याचा शोध घेण्याची संधी तिला मुक्तपणे मिळवणे आणि शोधातून हाती आलेल्या सामर्थ्याचा पाठपुरावा करून समृद्ध जीवन जगता येणे." डॉ. मंगला वरखेडे यांच्यामते "पुरुषसत्ताक समाजव्यवस्थेत स्त्रियांना मिळालेल्या दुय्यम स्थानाचा प्रतिवाद करणे आणि सामाजिक, राजकीय व आर्थिक सत्ता स्थानांत पुरुषांच्या बरोबरीने अर्थपूर्ण स्थान प्राप्त होण्यासाठी डावपेच आखून जीवनाच्या सर्व क्षेत्रांत संघर्षशील राहणारी स्त्रीवाद ही एक विचारप्रणाली आहे."

कमला भसीन स्त्रीवादाची व्याख्या पुढीलप्रमाणे करतात "समाजात, कामाच्या ठिकाणी व कुटुंबात स्त्रियांवर केले जाणारे जुलूम आणि त्यांचे शोषण याबद्दल जागरूकता आणि स्त्री व पुरुष दोघांकडूनही ही परिस्थिती बदलविण्यासाठी जाणीवपूर्वक केली जाणारी कृती म्हणजे स्त्रीवाद."

वरील व्याख्या स्त्रीवादी संकल्पनेवर प्रकाश टाकतात. विविध वैचारिक छटा असल्या तरी व्यक्ती स्वातंत्र्य, स्वतःचे आयुष्य स्वतःला स्वायत्तपणे घडविण्याचा अधिकार या मूळ धारणांवर स्त्रीवादी चळवळींचा अधिक भर आहे. वरील स्त्रीवादी अभ्यासकांच्या विचारांचा गोषवारा म्हणजे स्त्रीचे माणूसपण नाकारून, तिला दुय्यम स्थान देऊन रूढ समाजव्यवस्थेत धार्मिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, राजकीय, बौद्धिक आणि भाषिक अशा सर्वच व्यवस्था स्त्रीचे शोषण करतात. या प्रस्थापित लिंगभेदाधिष्ठित पुरुषकेंद्री अशा सर्व व्यवस्थांविरोधी व दृष्टिकोणांविरोधी झगडण्यासाठी स्त्री पुरुषांनी एकत्रित चळवळ उभी करून जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात स्त्री पुरुष समानता प्रस्थापित करण्यासाठी कृतिशील पद्धतीने उभा केलेला लढा किंवा वाद म्हणजे स्त्रीवाद असे म्हणता येईल.

डॉ. वर्षारणी घाघमारे
सहाय्यक प्राध्यापक, इतिहास विभाग

स्त्रीवाद ही आधुनिक जगातील एक राजकीय विचारधारा आहे. फेमिनिझम म्हणजे 'स्त्रीवाद' हा शब्द लिंगभेद न मानता समानता देण्याचा विश्वास यासाठी वापरला जातो. पुरुषांपेक्षा स्त्रीला दुय्यमत्व का आले? आणि ते कसे आले? याचे विश्लेषण, स्पष्टीकरण व त्याचप्रमाणे असंतुलीकरण कमी करण्यासाठी काय करावे याबाबत विचार करून कृती करावी अशी यात अपेक्षा आहे. स्त्रीवादाचे स्वरूप तात्विक असून स्त्रियांना त्यांचे श्रमे मिळावे यासाठी झगडणारी 'स्त्रीवाद' ही एक प्रकारची बांधिलकी आहे. स्त्रीवाद ऐतिहासिकदृष्ट्या बहुविध स्वरूपाचा आहे.

स्त्रीवादाच्या व्याख्या:-

अनेक विचारवंतांनी स्त्रीवादाच्या वेगवेगळ्या व्याख्या केल्या आहेत. त्यापैकी काही व्याख्या पुढीलप्रमाणे-

Feminism -

1. The advocacy of women's rights on the ground of the equality of the sexes."
2. The doctrine advocating that social and political rights of women be equal to those possessed by men; a movement to acquire such rights."
3. Encyclopedia-
"Feminism is a range of political movements, ideologies and social movements that share a common goal; to define establish and achieve political, economic, personal and social equality of sexes."
4. Bell Hooks :- "Feminism is a movement to end sexism, sexist exploitation and oppression."
5. Susan B. Anthony, :- "Feminism is men and their rights and nothing more; women and their rights and nothing less."

स्त्रीवाद - ही संज्ञा एका सिद्धांताला उद्देशून वापरली जाते. हा सिद्धांत असे मानतो की, "आधुनिक समाजाची व्यवस्था अशी आहे की, त्यामध्ये स्त्रियांना दुय्यम स्थान असून त्यामुळे त्यांच्यावर अन्याय होत असतो. ही स्थिती बदलण्यासाठी सर्व क्षेत्रांमध्ये स्त्रियांना पुरुषांच्या बरोबरीने संधी मिळेल अशी व्यवस्था निर्माण केली पाहिजे.

रॉलिन्ड डेलमार यांच्या मते, "स्त्रीवाद ही स्त्रियांची राजकीय चळवळ असून स्त्रिया आणि पुरुष यांच्यामधील आंतरविरोधातून स्त्रीवादाची निर्मिती होते. स्त्रीवादी चळवळ म्हणजे स्त्रियांनी स्वतःच्या दडपणुकीला दिलेली तीव्र प्रतिक्रिया आहे. पुरुषांना खऱ्या अर्थाने ज्या सत्ता किंवा सवलती मिळतात त्यातूनच स्त्रीवादी चळवळ निर्माण होते."

मिशेल बॅरेटच्या मते, "स्त्रीवाद फक्त पुरुष अथवा स्त्रिया अथवा दोघांना बर्तमानात ते जसे आहेत

गोष्ट पाण्याची (भाग 1)

असते.

शरीरातले पाणी जेव्हा कमी होते तेव्हा आपल्याला थकवा येतो, आणखी कमी झाले तर आपल्याला चक्कर येते, आणखी कमी झाले तर आपण बेशुद्ध पडतो आणि आणखी कमी झाले तर..

माणसाचे अस्तीत्वच संपुष्टात येते. आपण बाहेरून थकून भागून जेव्हा घरी येतो तेव्हा सर्व प्रथम आपण पाण्याच्या भांड्याकडे धावतो व एक दोन प्याले पोटात रिचवले म्हणजे आपला जीव भांड्यात पडतो. आपल्या घरी जेव्हा पाहुणा येतो तेव्हा तो स्थिरस्थावर झाल्यावर त्याचे स्वागत करतांना त्याचेसमोर आपण पाण्याचे भांडे ठेवतो ते याच कारणांमुळे.

निसर्गाने मानवाला जमीन, हवा, सूर्यप्रकाश, वनस्पती या सारख्या ज्या महत्वाच्या देणग्या दिल्या आहेत तशी पाणी ही एक महत्वाची देणगी आहे. रामाचा भाता जसा अक्षय्य होता तशीच ही देणगीही अक्षय्य आहे. दर वर्षी नेमाने न चुकता पाण्याचा नवीन साठा पावसाच्या स्वरूपात निसर्ग आपल्याला देतच असतो. निसर्गाने मानवाला एक जलचक्र भेट दिले आहे. सूर्यप्रकाशामुळे समुद्राचे पाणी गरम होते. त्याची वाफ होते. वाफेचे ढग बनतात. ते ढग जमिनीवर सरकतात आणि पाण्याचा अमाप साठा मानवासाठी जमिनीवर रिता करतात. ते पाणी वाहायला लागते त्यातून नाले, नद्या तयार होतात. त्या नद्या पाणी विविध प्रदेशांना वाटत वाटत उरलेले पाणी पुन्हा समुद्राला परत करून टाकतात. हा निसर्गाचा चमत्कारच नव्हे काय ?

डॉ. दत्ता देशकर

उपाध्यक्ष

पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी

मोबाईलच्या अतिवापराचे दुष्परिणाम

" सध्याचे युग हे तंत्रज्ञान युग आहे असे म्हणता येईल. या काळात यांत्रिक आणि इलेक्ट्रॉनिक संशोधनाचा वापर वाढलेला आहे, संगणक टीव्ही इंटरनेट आणि मोबाईल यात तर रोजच्या वापरातील बाबी झालेल्या आहेत. परंतु त्यांच्या अतिवापरामुळे विविध प्रकारचे दुष्परिणाम जाणवू लागलेले आहेत. सध्या इंटरनेटच्या वापराने मोबाईलवर सर्व प्रकारची माहिती आणि सुविधा पुरवल्या जात आहेत. त्या सुविधांचा लाभ घेणे आणि माहिती मिळवणे, यामुळे मोबाईल अति प्रमाणात हाताळला जात आहे. त्याशिवाय एकमेकांशी संपर्क साधने व्हिडिओ कॉल करणे, या बाबी देखील नित्यनेमाच्या झालेल्या आहेत. मोबाईल ही इलेक्ट्रॉनिक वस्तू असल्याने त्यामधून अतिनील किरणे बाहेर पडत असतात. मोबाईल स्क्रीन देखील प्रकाशित असल्याने आणि त्यामध्ये परत आपण बघत राहिल्याने डोळ्यांवर विपरीत परिणाम जाणवू लागलेले आहेत.

" एवढासा मोबाईल

झाला सर्वांचा लाडका

माणूस माणसाजवळ असून

झाला प्रेमाला पोरका ,,

मोबाईल वापरताना देखील आपल्याला मान आणि पाठ खाली झुकवावी लागत असल्याने मणक्याचे दुखणे वाढलेले आहे . तसेच त्वचाविकार , हातांच्या स्नायूची संवेदना कमी होणे , अनिद्रा, सततची भीती - चिंता असेल इतर परिणाम देखील डोके वर काढू लागलेले आहेत.

" माणसाचे सर्व लक्ष मोबाईल वेधून घेत असल्याने मार्केटिंग कंपन्यांनी त्याचा लाभ घेत एप्लीकेशन ,

विविध गेम्स आणि सोशल मीडिया म्हणून एका वेगळ्याच दुनियेचा शोध लावलेला आहे, असे म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही, त्यामुळे माणूस वास्तविक उत्साही आणि आनंदी न राहता एका काल्पनिक दुनियेत जगू लागलेला आहे. सरासरी तीन ते चार तास मोबाईल वापरल्याने मेंदूर विपरीत परिणाम होऊ शकतात .

" मोबाईलच्या येण्याने

घडलं आहे संवाद.

कस दूर राहूनही

उमलत आहे पडसाद "

" मित्रांनो एवढासा मोबाईल पण सर्वांचा लाडका झाला आहे. माणसं प्रेमानं माणसांना जपणार नाहीत, पण या मोबाईलला मात्र जीवापेक्षा अधिक जपतील .

विद्यार्थिनी

कु.पायल सोमनाथ मोहिते

वर्ग- S.Y.B.A.

उदयोन्मुख उद्योजकता : एक आर्थिक विकासाचा मार्ग

आजच्या तंत्रज्ञान आणि स्पर्धात्मक जगात, उदयोन्मुख उद्योजकता हे आर्थिक विकास, रोजगार निर्मिती, आणि नवकल्पनेचा प्रसार करण्यासाठी एक प्रभावी साधन ठरत आहे. उदयोन्मुख उद्योजकतेच्या माध्यमातून लोक स्वतःच्या कल्पना, उत्पादने, आणि सेवा नव्याने साकारू शकतात. यामुळे उद्योगविश्वात नवनिर्मिती आणि विकासाच्या संधींना चालना मिळते. उदयोन्मुख उद्योजकता म्हणजे नवीन व्यवसाय किंवा उद्योग सुरू करण्याची प्रक्रिया, विशेषतः जेव्हा ती व्यवसायिक जगात नवीन असते किंवा आधीपासूनच्या तंत्रज्ञान आणि प्रक्रिया सुधारण्यासाठी असते. यामध्ये उद्योजक स्वतःच्या कल्पना आणि संकल्पना सत्यात उतरवण्याचा प्रयत्न करतो. उदयोन्मुख उद्योजकता स्थानिक आणि राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या विकासासाठी एक महत्वाची भूमिका बजावते.

भारतातील उदयोन्मुख उद्योजकतेची स्थिती :-

भारत हा एक युवा देश आहे येथे उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी अनेक सरकारी योजना आणि कार्यक्रम राबविले जात आहेत. 'स्टार्टअप इंडिया,' 'मेक इन इंडिया,' आणि 'मुद्रा योजना' या योजनेद्वारे नवउद्योजकांना मदत केली जात आहे. तंत्रज्ञान, आरोग्यसेवा, आणि वित्तीय सेवा या क्षेत्रांमध्ये विशेषतः मोठ्या प्रमाणात उदयोन्मुख उद्योजकता पाहायला मिळते.

भारत उदयोन्मुख उद्योजकतेसाठी एक महत्वाचे केंद्र बनले आहे. गेल्या काही वर्षात, विविध क्षेत्रांमध्ये

स्टार्टअप्सची वाढ होत आहे. फिनटेक, शिक्षण तंत्रज्ञान, आरोग्य सेवा, ई-कॉमर्स आणि लॉजिस्टिक्स यांसारख्या क्षेत्रांत नाविन्यपूर्ण संकल्पना आणि तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने अनेक उद्योजक नव्या मार्गांनी व्यवसाय करत आहेत. उदाहरणार्थ, जेरोधा सारखी फिनटेक कंपनी गुंतवणूक सुलभ करण्यासाठी कमी शुल्कात ब्रोकरेज सेवा पुरवते, तर बायजूस शिक्षण तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना डिजिटल लर्निंगचे एक उत्कृष्ट व्यासपीठ प्रदान करते. तसेच, ओला आणि अपग्रॅड सारख्या स्टार्टअप्सनी केवळ त्यांच्या मूळ सेवा पुरवण्यातच नाही, तर शाश्वत विकास आणि कौशल्य वाढविण्यावरही भर दिला आहे. भारतातील क्लाउड किचनचा वाढता ट्रेंड देखील रेबल फूड्स सारख्या कंपन्यांच्या यशस्वीतेमुळे समोर येत आहे. PhonePe आणि Paytm यांसारख्या स्टार्टअप्सनी डिजिटल पेमेंट आणि आर्थिक व्यवहार अधिक सुलभ केले आहेत. तसेच, आरोग्य सेवा क्षेत्रात Practo आणि 1mg सारख्या कंपन्यांनी आरोग्य सेवा डिजिटल पद्धतीने पोहोचविण्यावर भर दिला आहे. शाश्वतता आणि हरित तंत्रज्ञान क्षेत्रात Ola Electric आणि Ather Energy यांसारख्या स्टार्टअप्सने इलेक्ट्रिक वाहने सुलभ करण्याचे काम केले आहे. डीप टेक आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रात SigTuple आणि Mad Street Den सारख्या कंपन्या नाविन्यपूर्ण उपाय देत आहेत. याशिवाय, Web3 आणि ब्लॉकचेन तंत्रज्ञानावर काम करणाऱ्या Polygon सारख्या स्टार्टअप्सने आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मान्यता मिळवली आहे. या सर्व उद्योजकतेला "स्टार्टअप इंडिया" आणि "मेक इन इंडिया" यांसारख्या सरकारी उपक्रमांमुळे बळ मिळाले आहे, ज्यामुळे नवउद्योजकांना पूरक वातावरण मिळाले आहे. त्यामुळे भारत उदयोन्मुख उद्योजकतेसाठी एक प्रमुख केंद्र बनत आहे.

निष्कर्ष :-

उदयोन्मुख उद्योजकता ही केवळ व्यवसाय सुरू करण्याची प्रक्रिया नाही, तर ती एक प्रेरणा, जोखीम घेण्याची तयारी, आणि सकारात्मक बदल घडवून आणण्याचा दृष्टिकोन आहे. ती आर्थिक विकासाचा चालना देणारी, रोजगाराच्या संधी निर्माण करणारी, आणि नवकल्पनेला प्रोत्साहन देणारी एक शक्ती आहे. म्हणूनच, उद्योजकतेसाठी योग्य वातावरण निर्माण करणे आणि उद्योजकांना समर्थन देणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे देशाच्या आर्थिक विकासाला अधिक चालना मिळेल.

प्रा. सुवर्णा कांबळे

सहाय्यक प्राध्यापक, वाणिज्य विभाग

"कौशल्य विकास, समाज माध्यमे आणि अर्थार्जन"

आजच्या डिजिटल युगात सोशल मीडिया आपल्या जीवनाचा अविभाज्य घटक बनला आहे. तो केवळ मनोरंजनाचे साधन राहिले नसून, अनेकांनी या माध्यमातून आपली एक खास ओळख निर्माण केली आहे. अधिक महत्वाचे म्हणजे, सोशल मीडियाचा योग्य उपयोग करून आर्थिक उत्पन्न मिळवणे शक्य झाले आहे. मात्र, या क्षेत्रात यशस्वी होण्यासाठी काही कौशल्यांची आवश्यकता असते. या लेखात आपण या उपयुक्त कौशल्यांचा आणि त्यांचा विकास कसा करता येईल, याबद्दल चर्चा करू.

संवाद कौशल्ये :

सोशल मीडियावर यशस्वी होण्याचे पहिले पाऊल म्हणजे प्रभावी संवाद साधणे. संवाद हा विविध माध्यमांतून होऊ शकतो - लिखित, व्हिडिओ, छायाचित्रे किंवा ऑडिओ. आपली मते मांडताना त्यात स्पष्टता असणे गरजेचे आहे. संक्षिप्त आणि स्पष्ट भाषेत मांडलेले विचार अधिक प्रभावी ठरतात. संवादात लोकांना आकर्षित करण्याची क्षमता असावी लागते. आपल्या पोस्ट्स किंवा व्हिडिओद्वारे आपल्या अनुयायांशी सतत संवाद साधणे आणि त्यांच्या अभिप्रायांना महत्त्व देणे हे यशाचे एक महत्वाचे सूत्र आहे.

सर्जनशील सामग्री निर्मिती :

'सोशल मीडियावर लक्ष वेधून घेण्यासाठी सर्जनशील आणि नवीन दृष्टिकोन असलेली सामग्री निर्माण करणे आवश्यक आहे. छायाचित्रे, व्हिडिओ, ब्लॉग्स, किंवा माहितीपट तयार करताना त्यात नवीनता असावी लागते. एकाच प्रकारची सामग्री सतत देण्याने लोकांचा उत्साह कमी होऊ शकतो, त्यामुळे नवनवीन कल्पना मांडणे गरजेचे असते. या सर्जनशीलतेसाठी छायाचित्र संपादन, व्हिडिओ संपादन किंवा तांत्रिक साधनांचे योग्य ज्ञान असणे महत्वाचे आहे.

डिजिटल विपणन आणि शोधयंत्र सुधारणा (एसईओ) कौशल्य :

आपल्या सामग्रीला अधिकारधिक लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी डिजिटल विपणन आणि शोधयंत्र सुधारणा यांचा उपयोग होतो. आपल्या पोस्ट्समध्ये योग्य कीवर्ड्सचा वापर करून त्या शोधयंत्रांत वर आणणे आणि अधिक लोकांपर्यंत पोहोचवणे शक्य होते. तसेच, सोशल मीडियाच्या प्लॅटफॉर्मवर जाहिरात मोहीम राबवून आपल्या पृष्ठांची लोकप्रियता वाढवता येते. या तंत्रज्ञानाचे योग्य ज्ञान असणे यशस्वी होण्यासाठी खूप उपयुक्त ठरते.

ग्राफिक डिझाइनचे कौशल्य :

सोशल मीडियावर व्हिज्युअल्स म्हणजे दृश्यात्मक घटकांचा मोठा प्रभाव असतो. आपल्या पोस्ट्स किंवा व्हिडिओमध्ये आकर्षक छायाचित्रे किंवा ग्राफिक्स वापरल्यास ते अधिक लक्षवेधक ठरतात. ग्राफिक डिझाइनचे प्राथमिक ज्ञान असणे त्यामुळेच महत्वाचे ठरते. छायाचित्रांची रंगसंगती, त्याची रचना, फॉन्ट्स यांचा योग्य वापर करून आपली सामग्री अधिक आकर्षक बनवता येते.

सोशल मीडियाचे तंत्रज्ञान आणि व्यवहारज्ञान :

प्रत्येक सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मची कार्यप्रणाली वेगळी असते. फेसबुक, इन्स्टाग्राम, यूट्यूब, ट्विटर यांसारख्या प्लॅटफॉर्मवर काम करताना त्यांचे नियम आणि प्रेक्षकांचा प्रकार ओळखणे गरजेचे आहे. कोणत्या वेळेस पोस्ट करावी, कोणत्या प्लॅटफॉर्मवर कोणत्या प्रकारची सामग्री अधिक प्रभावी ठरते, हे जाणून घेणे अत्यंत महत्वाचे आहे. सतत बदलत असलेल्या ट्रेंड्सच्या माहितीसाठी आपण जागरूक असावे.

नवकल्पनांचा अभ्यास आणि बदलांची जाणीव :

सोशल मीडियाच्या क्षेत्रात रोज नवनवीन ट्रेंड्स, साधने आणि तंत्रज्ञान येत असतात. त्याचा अभ्यास करणे, नवीन बदलांना स्वीकारणे आणि त्यानुसार स्वतःला बदलणे हे महत्वाचे आहे. सतत शिकण्याची तयारी ठेवणे आणि ऑनलाइन अभ्यासक्रम, वेबिनार यांचा वापर करून आपली कौशल्ये सुधारली पाहिजेत. बदल स्वीकारणे आणि नवे कौशल्य आत्मसात करणे हेच यशाचा मार्ग आहे.

नेटवर्किंग कौशल्ये :

सोशल मीडियाच्या जगात जाळे निर्माण करणे म्हणजे नेटवर्किंग करणे फार महत्वाचे असते. इन्फ्लुएन्सरस, ब्रँड्स आणि आपल्या अनुयायांसोबत चांगले संबंध ठेवणे आपल्याला नवीन संधी मिळवून देते. सोशल मीडियावर जास्तीत जास्त लोकांशी संवाद साधून, त्यांच्यासोबत चांगले संबंध प्रस्थापित करून आपण आपल्या कामाचे परिणाम अधिक प्रभावी करू शकतो.

आर्थिक व्यवस्थापन कौशल्य :

सोशल मीडियावरून आर्थिक उत्पन्न मिळवण्यासाठी योग्य नियोजन करणे अत्यावश्यक आहे. जाहिराती, स्पॉन्सरशिप, उत्पादने किंवा सेवांचे प्रमोशन यांसारख्या साधनांद्वारे उत्पन्न मिळवले जाते, परंतु या सर्वांचा योग्य वापर करून उत्पन्नाचे योग्य व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे.

समारोप :

सोशल मीडियाचा प्रभावी वापर करून आपली खास ओळख निर्माण करणे आणि त्यातून आर्थिक उत्पन्न मिळवणे आजच्या काळात पूर्णपणे शक्य आहे. यासाठी संवाद कौशल्य, सर्जनशीलता, डिजिटल विपणन, ग्राफिक डिझाइन, आणि आर्थिक व्यवस्थापन यांसारखी विविध कौशल्ये विकसित करणे गरजेचे आहे. सतत बदलत्या जगात नवकल्पनांच्या साहाय्याने आपले कौशल्य वाढवत राहिल्यास, आपण या क्षेत्रात दीर्घकाळ टिकून राहून यशस्वी होऊ शकतो.

- प्रा. डॉ. अनिल त्रिंबक घोलप

सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग

“डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा शिक्षणविषयक दृष्टिकोण”

“ शिक्षण हे वाघिणीचे दूध आहे, जो प्राशन करेल तो गुरगुरल्याशिवाय राहणार नाही.

- डॉ. बी. आर. आंबेडकर.”

वाटत असे, आज भारतात प्राथमिक शिक्षण पूर्णतः मोफत व सक्तीचे केल्याचे दिसून येते यासाठीचे पूर्वनिर्णय बाबासाहेबांनी राज्यघटनेत करून ठेवल्याचे दिसते इतकी अफाट दूरदृष्टि बाबासाहेब होती.

उच्चशिक्षणाबाबत बाबासाहेब म्हणतात, जे व्यक्तीसमूह बौद्धिकदृष्ट्या उच्च शिक्षणाचा महत्तम लाभ घेण्यास समर्थ आहेत पण आर्थिक स्थिती योग्य नाही म्हणून किंवा अडचणी आहेत म्हणून शिक्षणापासून वंचित आहेत त्यांना उच्च शिक्षण पुरविण्यासाठी विद्यापीठ ही प्राथमिक यंत्रणा आहे. केवळ लिहाण्या - वाचण्याचे ज्ञान पुरेसे ठरणार नाही तर शिक्षणाच्या उच्च टोकापर्यंत पोहचले पाहिजे असे बाबासाहेब म्हणतात.

मिलिंद महाविद्यालयाच्या शिलान्यास वेळी बाबासाहेब म्हणतात, “हिंदू समाजाच्या अगदी खालच्या थरातून आल्यामुळे शिक्षणाचे महत्त्व मला माहीत आहे, खालच्या समाजाची उन्नती करण्याचा प्रश्न आर्थिक आहे असे मानले जाते परंतु, हे चुकीचे असून त्यांची उन्नती करायची असेल तर त्यावर शिक्षण हेच एकमेव औषध आहे.”

शिक्षण हाच जीवनाच्या प्रगतीचा मार्ग आहे हे जाणून विद्यार्थ्यांनी खूप अभ्यास करावा आणि समाजाचे विश्वासूनेते बनावे, असे बाबासाहेब म्हणायचे.

बाबासाहेबांना शिक्षणाद्वारे समता, स्वातंत्र्य, बंधुभाव ही मानवी मूल्ये स्वीकारलेला एक स्वाभिमानी आधुनिक समाज निर्माण करायचा होता, त्यांच्या शैक्षणिक चळवळीचा हाच खरा मूलाधार होता. आपल्या हयातीत त्यांनी अनेक ग्रंथ, लेख लिहून ठेवले आहेत जे आजही आपल्याला मार्गदर्शक ठरतात. आज राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती झपाट्याने बदलत आहे, आपल्या देशात जातीयवादी आणि दहशतवादी शक्ति डोके वर काढत आहे, बेकारीचे मोठे संकट सामान्य जनतेवर कोसळत आहे अशा परिस्थितीतून मार्ग काढण्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार समजावून घेऊन तळागाळापर्यंत पोहचवणे अत्यंत गरजेचे आहे.

प्रा. खरात एन. डी.

सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग

सांगा कसे जगायचे.....

स्वतःला स्वतःमध्ये असणाऱ्या गुण-दोषांसहित स्वीकारण म्हणजेच सकारात्मक स्व-प्रतिमा निवडण्यासाठी उचललेलं पहिलं पाऊल होय. इतर व्यक्ती आपल्याबद्दल काय विचार करतात, त्यांना आपण कसे वाटतो, यावरून स्वतःची किंमत करू नये. कारण आपणच स्वतःला चांगले ओळखू शकतो. विचार सतत वाहतात, पण त्यांचे सामर्थ्य कमी होत नाही.. ते नदीप्रमाणे असतात.. एक एक विचार येत गेला, नाहीसा होत गेला.. पण सत्ता चालली ती विचारांचीच.. मनुष्याला या विचारांपासूनच प्रेरणा मिळत आली आहे. विचारांच्या सामर्थ्याची तुलना करावी अशी अन्य शक्ती या जगात नाही. विचारांचे सामर्थ्य फार मोठं असतं. असं म्हटलं जातं की, विचारांनीच माणूस घडतो. सकारात्मक विचार करणाऱ्यांची प्रगती लवकर होताना दिसते. त्याउलट नकारात्मक विचार करणाऱ्यांना खूप अडचणींना सामोरे जावं लागतं.

सामान्यपणे आपलं आपल्या विचारांकडे लक्ष नसतं. किंबहुना विचारांच्या बाबतीत जेवढी सजगता असायला हवी तेवढी आपल्यामध्ये नसते. एखादी चांगली गोष्ट करताना मनात येणारा पहिला सृजनशील विचार पकडून ठेवता आला पाहिजे, तशी सवयच लावून घ्यायला हवी व तात्काळ कृतीच्या अंमलबजावणीची रूपरेषा ठरवली गेली पाहिजे. मनात येणाऱ्या पहिल्या विचारांचाच नकारात्मक विचारांचे मळब लाभले की कार्यसिद्धीला ग्रहण लागलंच म्हणून समजा. पाणी ज्याप्रमाणे उताराकडे वाहतं तसे बहुसंख्य वेळेला माणूस नकारात्मक विचार करताना दिसतो. नकारात्मकता माणसाचं जणू कडीण करून टाकते त्या विरुद्ध सकारात्मकता माणसाला संकटातून मार्ग दाखवते, संकटकडे तसेच परिस्थिती कडे पाहण्याचा दृष्टिकोन व्यवस्थित असला तर संकट सुद्धा संधी च्या स्वरूपात दिसतात. एखादी विशिष्ट परिस्थिती माणसाला गोंधळात टाकते, पण पाहिले असता त्याच परिस्थितीत माणसाला काही तरी गोष्टी शिकवण्यासाठी आलेल्या असतात.

आपण मनुष्य आहोत आणि मनुष्य हा नेहमी स्वतःच्या झालेल्या चुकांमधून किंवा इतरांकडून घडलेल्या चुकांना बघूनच शिकत असतो. जोपर्यंत आपण केलेल्या चुकांमधून काही शिकत नाही तोपर्यंत आपण समजदार होणार नाही. आयुष्यात ज्या काही चुका झालेल्या आहेत त्यातून आपल्याला काय शिकायला मिळाले याचा आपण विचार केला पाहिजे... त्यामुळे नकारात्मक गोष्टींचा विचार करण्याऐवजी किंवा घडलेल्या चुकांचा स्वतःला दोष देण्याऐवजी आपल्याकडून भूतकाळातील चुकांची पुनरावृत्ती होणार नाही याचा विचार करणे जास्त संयुक्तिक ठरेल. बऱ्याच वेळेस आपल्याला असं वाटते की आपण सर्व काही आपल्या ताब्यात घेऊ शकतो सर्व गोष्टींवर आपले नियंत्रण असू शकते. इतर लोकांनी देखील आपण सांगू

त्याप्रमाणे वागले पाहिजे परंतु असं होऊ शकत नाही. या जगात जर आपण कोणाला नियंत्रण करू शकत असाल तर ती व्यक्ती म्हणजे फक्त स्वतः आपण स्वतःच्या क्रिया आणि विचार करण्याच्या पद्धतीवर केवळ नियंत्रण ठेवू शकतो.

आपण नेहमी वर्तमानातल्या क्षणावर लक्ष केंद्रित केले पाहिजे आणि हा विचार केला पाहिजे की आपण ह्या क्षणाला काय करत आहोत आणि असे काय आहे जे आपण चांगल्या प्रकारे करू शकतो. कारण आपण कधीच भूतकाळाचे ओझे आपल्या खांद्यावर घेऊन आणि भविष्याची भीती मनात बाळगून आपला वर्तमान चांगला बनवू शकत नाही. तसेच जर बघायला गेले तर सध्याचा हा वर्तमानातील क्षण पुढे गेल्यास भविष्याकडून बनतो आणि मागे गेल्यास भूतकाळ बनतो. आपण भूतकाळाकडून धडा शिकायचा आहे आणि भविष्यासाठी चांगली योजना तयार करायची आहे. त्यासाठी आलेल्या क्षणाचा आपल्याला नेहमी चांगला उपयोग करायचा आहे आणि हीच सवय आपल्याला भविष्यात देखील सकारात्मकता मिळवून देतील.

जर आपल्या आसपास सकारात्मक विचार करणारी लोक असतील तेव्हा तुम्ही त्यांच्या तोंडून पॉझिटिव्ह गोष्टी ऐकाल, पॉझिटिव्ह गोष्टी समजून घ्याल. ज्यामुळे आपल्या मेंदूपर्यंत सर्व पॉझिटिव्ह माहिती पोहोचत जाणार. त्यांचे सकारात्मक विचार आपल्याला शब्दांमध्ये येऊ लागेल आणि आपल्याला मनापर्यंत हे सकारात्मक विचार खोलवर पोहोचले जातील. याचा फायदा आपल्याला असा जाणवेल कि आपण देखील कुठल्याही गोष्टी कडे सकारात्मकतेने बघू लागाल आणि आपल्या कृतीमध्ये देखील एक सकारात्मक बदल आपल्याला जाणवू लागेल. परंतु त्यासोबत तुम्ही या गोष्टीकडे देखील लक्ष दिले पाहिजे की हे सर्व करत असताना तुम्ही नकारात्मक लोकांपासून देखील तितकेच दूर राहिले पाहिजे.

प्रत्येक परिस्थिती मध्ये आपला दृष्टीकोन कसा असायला हवा ते एका उदाहरणावरून पाहूया, एका ग्लास मध्ये थोडस पाणी आहे यावरून आपण काय समजू शकतो, एक दृष्टिकोन असा आहे की ग्लास अर्धाच भरलेला आहे, आणि एक दुसरा दृष्टिकोन म्हणजे पाणी थोडसच आहे पण इतकं पाणी तहानलेल्या साठी पुरेस आहे. तसेच कोणाचा जीव वाचण्यासाठी एवढी पाणी पुरेस आहे. थोडक्यात सांगा कसं जगायचं?

कण्हत कण्हत कि गाणं म्हणत? तुम्हीच ठरवा! पेला अर्धा सरला आहे असं सुद्धा म्हणता येत; पेला अर्धा भरला आहे असं सुद्धा म्हणता येत! सरला आहे म्हणायचं कि भरला आहे म्हणायचं? तुम्हीच ठरवा!

- डॉ. श्रेयसी परब

सहाय्यक प्राध्यापक, वाणिज्य विभाग

ऑक्टोबर दिनविशेष

१) जागतिक सहकारी दिवस (1 ऑक्टोबर)

उत्तर: लोकांना हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी करण्यासाठी, क्रूरता-मुक्त शेतिला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि एकंदर कल्याण सुधारण्यासाठी शाकाहारी जीवनशैली स्वीकारण्यास प्रोत्साहित करतो. त्यामुळे १ ऑक्टोबर ला जागतिक सहकारी दिवस साजरी केला जातो..

२) जागतिक अहिंसा दिवस (2 ऑक्टोबर)

उत्तर: भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीचे नेते आणि अहिंसेचे तत्त्वज्ञान आणि धोरणाचे प्रणेते महात्मा गांधी यांचा जन्मदिवस 2 ऑक्टोबर रोजी आंतरराष्ट्रीय अहिंसा दिन साजरा केला जातो..

३) जागतिक प्राणी दिवस (4 ऑक्टोबर)

उत्तर: जागतिक प्राणी दिन हा प्राणी हक्क आणि कल्याणासाठी कृतीचा एक आंतरराष्ट्रीय दिवस आहे जो दरवर्षी 4 ऑक्टोबर रोजी, प्राण्यांचे संरक्षक संत फ्रान्सिस ऑफ असिसीच्या मेजवानीच्या दिवशी साजरा केला जातो..

४) जागतिक टपाल दिवस (9 ऑक्टोबर)

उत्तर: जागतिक टपाल दिवस किंवा 'वल्ड पोस्ट डे' हा

जगभरातून साजरा केला जात आहे. दरवर्षी 9 ऑक्टोबरला हा दिवस साजरा केला जातो. इंटरनेटच्या काळात आजही लोकं टपालसेवेचा वापर करतात आणि त्यावरचा विश्वास कायम आहे..

५) जागतिक अन्न दिवस (16 ऑक्टोबर)

उत्तर: जागतिक अन्न दिवस हा 1945 मध्ये संयुक्त राष्ट्रांच्या अन्न आणि कृषी संघटनेच्या स्थापनेच्या तारखेच्या स्मरणार्थ दरवर्षी 16 ऑक्टोबर रोजी जगभरात साजरा केला जाणारा आंतरराष्ट्रीय दिवस आहे..

६) संयुक्त राष्ट्र दिवस (24 ऑक्टोबर)

उत्तर: हा वार्षिक स्मरणार्थ दिवस आहे, जो 24 ऑक्टोबर 1945 रोजी संयुक्त राष्ट्र संघाच्या अधिकृत निर्मितीचे प्रतिबिंबित करतो. 1947 मध्ये, संयुक्त राष्ट्रांच्या महासभेने 24 ऑक्टोबर, संयुक्त राष्ट्रांच्या चार्टरचा वर्धपन दिन घोषित केला..

विद्यार्थी

मसु गायकवाड

वर्ग: S.Y.B.A.

नोबेल पारितोषिक 2024

इ.स. १९६९ पासून आल्फ्रेड नोबेल याच्या स्मरणार्थ स्वीडनच्या मध्यवर्ती बँकेने अर्थशास्त्रातील उत्तम कार्यासाठी नोबेल पारितोषिक देण्यास सुरुवात केली. आल्फ्रेड नोबेलच्या मृत्यूनंतर इ.स. १८९७ साली त्याचे मृत्युपत्र उघडून पाहण्यात आले. या मृत्युपत्रानुसार त्याने कमावलेल्या संपत्तीचा मोठा हिस्सा नोबेल निधीसाठी ठेवलेला होता. हा निधी सुरक्षित ठेवींमध्ये गुंतवून मिळणाऱ्या उत्पन्नाच्या ६० ते ७० टक्के रकमेचे पाच सारखे भाग करून प्रत्येक क्षेत्रातील पारितोषिकासाठी देण्याचे आल्फ्रेडने आपल्या मृत्युपत्रात सुचविले होते. या मृत्युपत्रामध्ये कोणकोणत्या कार्यक्षेत्रात व कोणकोणत्या निकषांवर पारितोषिके द्यावीत याचेही त्याने विवेचन करून ठेवले होते. भौतिकी, रसायनशास्त्र व अर्थशास्त्र यांतील पारितोषिके देण्याचा अधिकार द रॉयल स्वीडिश अॅकॅडमी ऑफ सायन्सेसकडे, वैद्यकशास्त्राचे पारितोषिक देण्याचा अधिकार द रॉयल कॅरोलिन मेडिको-सर्जिकल इन्स्टिट्यूटकडे, साहित्याचे पारितोषिक देण्याचा अधिकार द स्वीडिश अॅकॅडमी आणि शांततेसाठी देण्यात येणाऱ्या नॉर्वेच्या संसदेने नेमलेली द नॉर्वेजियन नोबेल कमिटी या चार संस्थांकडे ही पारितोषिके देण्याचे अधिकार आहेत.

नावे सुचविली जाण्यापासून ते अंतिम निर्णयापर्यंत होणारे वादविवाद, चर्चा, मतदान इत्यादी बाबतीत गुप्तता राखली जाते. नोबेल पारितोषिकांच्या निर्णयाविरुद्ध दाद मागता येत नाही. **नोबेल पारितोषिक विजेते २०२४ संपूर्ण यादी:** **भौतिकशास्त्र नोबेल २०२४ :** जॉन जे. हॉपकिन्स (अमेरिका), जेफ्री ई. हॅटन (अमेरिका) | **रसायनशास्त्र नोबेल पुरस्कार २०२४ :** डेव्हिड बेकर (अमेरिका), जॉन जम्पर (युके), ब्रिटन डेमिस हसाबिस (युके) | **शरीरविज्ञान किंवा वैद्यकशास्त्र नोबेल पुरस्कार २०२४ :** डेव्हिड एम्ब्रोस, गॅरी रुवकुन | **साहित्य नोबेल पुरस्कार २०२४ :** हान कांग (दक्षिण कोरिया), **शांतता नोबेल पुरस्कार २०२४ :** निहोन हिडांको संस्था (जपान) | **अर्थशास्त्र नोबेल पुरस्कार २०२४ :** डॅरॉन एसेमोग्लू (अमेरिका), सायमन जॉन्सन (अमेरिका), जेम्स ए. रॉबिन्सन (अमेरिका) **संदर्भ सूची :** १) विकीपीडिया, २) नोबेल पारितोषिक वेबसाइट (नोबेल प्राइज.ओरजी), ३) दैनिक सकाळ, ४) दैनिक लोकसत्ता, ५) इंडियन एक्सप्रेस, ६) बीबीसी न्यूज - **प्रा. कैलास शिंदे** सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग